

MOKOMOJI PRIEMONĖ NR. 10

Camille Petit. „Nepiliečiai: svetimai savo šalyje“

Jie – buvę nebeegzistuojančios šalies piliečiai. Tai nėra žmonės be pilietybės ar užsieniečiai. Tai vadinamieji nepiliečiai. Sugriuvus Sovietų Sąjungai, šiandien šį sudėtingą statusą Latvijoje turi apie 280 000 žmonių. Šis klausimas taikliai iliustruoja šalies rusakalbių mažumos integracijos problemas.

„Savo pilietybės netekau 1993 m. Negalėjau nei likti Rygos miesto taryboje, nei nusipirkti žemės, nei dirbti politinėje partijoje. Supratau, kad esu antrarūšis pilietis“. Aleksandras Gaponenko Latvijoje gyvena šešiasdešimt metų, tačiau savo gimtojoje šalyje yra laikomas nepiliečiu. Turėdamas šį statusą, jis neturi politinių teisių, be to, jam užkirstas kelias verstis kai kuriomis profesijomis, susijusiomis su viešuoju ir teismų sektoriais. Jei ne šios išimties, jis turėtų lygiai tokias pat teises, kaip ir bet kuris kitas Latvijos pilietis.

Sudėtinga tapatybė

Jo tapatybė įvairialypė. Ją drasko mišri šeimos istorija – rusų kultūra, su kuria jis augo, ir jo tėvynė Latvija, kur jis visuomet gyveno. Save jis pirmiausia vadina rusu.

<http://www.euroviews.eu/2014/2014/04/29/aliens-in-their-own-country/>

Aleksandro Gaponenko garso įrašas (32 sekundės)

Kiti save laiko ir latviais, ir rusais. Pavyzdžiui, Elizabetė Krivcova, kartu su Aleksandru Gaponenko įkūrusi Nepiliečių kongresą – nevyriausybinių organizaciją, siekiančią jiems visapusišką demokratinių

EUROPOS ISTORIJOS NAMAI

teisių. Praeito amžiaus dešimtajame dešimtmetyje ji natūralizavosi, kad galėtų dirbti teisininke.

<http://www.euroviews.eu/2014/2014/04/29/aliens-in-their-own-country/>

Elizabetės Krivcovos garso įrašas (36 sekundės)

„Egzaminas labai ideologinis“

Ši sudėtinga daugiasluoksnė tapatybė – kliūtis natūralizuotis, kadangi jų rusiškas paveldas prieštarauja latviškajam. Norint gauti Latvijos pilietybę, nepiliečiai turi išlaikyti latvių kalbos egzaminą, be to, tikrinama, ar jie moka šalies himną, žino svarbius istorijos faktus ir pagrindinius šalies konstitucijos principus. Daugelio nepiliečių nuomone, tai, kad jie turi laikyti šį egzaminą, neteisinga.

„Egzaminas labai ideologinis. Žmogus turi pripažinti, kad Rusija buvo okupavusi Latviją. Jei klausiama apie sovietinius laikus, tai tik apie tai, kas buvo blogiausia. Jei apie ekonomiką, tai tik apie industrializaciją ir priverstinę žemės ūkio kolektyvizaciją. Jei apie tai, kaip gyveno žmonės, tai tik apie represijas. Vienas draugas man pasakojo, kaip pasiruošė. Jis sakė, jog turi savo nuomonę apie istoriją, bet, norėdamas pateikti teisingą atsakymą į egzamino klausimą, turi viską sakyti priešingai“.

Aleksandrui Gaponenko, kuris niekada nesutiko natūralizuotis, Latvijos pilietybės priėmimas reikėtų pritarimą vyriausybės politikai. „Kad išlaikyčiau egzaminą, turiu patvirtinti, kad pritariu šiam visuomenės modeliui, o aš jam visai nepritariu. Aš nenoriu sutikti, kad Latvijoje turi gyventi tik etniniai latviai“.

Valerijus Komarovas – irgi buvęs nepilietis, kuris natūralizavosi gimus pirmajam vaikui, maždaug prieš dešimt metų. „Nusprendamas laikyti tą egzaminą lyg ir pripažinau, kad esu imigrantas, nors aš gimiau Latvijoje ir visada čia gyvenau. Ne mano kaltė, kad pasikeitė geopolitinė padėtis. Aš tai padariau dėl savo sūnaus, kad ir jis nepaveldėtų šio statuso“ – sako jis.

Rusijos įtaka

2008 m. Rusijos vyriausybė nusprendė pasiūlyti nepiliečiams bevizį kelionės į Rusiją režimą – tai patrauklus pasiūlymas tiems, kurių artimieji tebegyvena Rusijoje. Nuo tada natūralizacijos procesas vilioja dar mažiau. Įtaką iš Rytų netiesiogiai atskleidžia pensijų sistemos skirtumai ir Rusijos piliečiams suteikiamos ekonominės lengvatos – taip nepiliečiai skatinami pasirinkti Rusiją. Nuo 2010 m. pastarųjų skaičius viršijo Latvijos pilietybę pasirenkančių asmenų skaičių ir toliau augo. Nors tyrimų, kodėl nepiliečiai renkasi Rusijos, o ne Latvijos pilietybę, nėra, Pilietybės ir migracijos reikalų tarnyba sutinka, kad viena iš priežasčių galėtų būti ankstesnis pensinis amžius. Pasak A. Gaponenko, tai būdas priešintis Latvijos vyriausybės politikai rusų mažumos atžvilgiu.

Klausimo sprendimas – aklavietėje

Klausimas neišspręstas ir šiandien, nes vyriausybė nepiliečių nelaiko teisėtai gyventojais tiek, kad Latvijos pilietybė jiems būtų suteikiama automatiškai. Per beveik dvidešimt metų nepiliečių skaičius

EUROPOS ISTORIJOS NAMAI

sumažėjo nuo 730 000 iki 280 000. Pagrindinė priežastis – mirtingumas, kadangi nuo tada, kai taikomas šis statusas, natūralizavosi tik 140 000 asmenų. Užsienio reikalų ministro spaudos atstovas Karlis Eihenbaumas paaiškina, kodėl šį klausimą išspręsti nelengva.

<http://www.euroviews.eu/2014/2014/04/29/aliens-in-their-own-country/>

Karlo Eihenbaumo garso įrašas (1 minutė 44 sekundės)

Nors, Latvijos vyriausybės požiūriu, apie automatinę natūralizaciją negali būti nė kalbos, ji skatina nepiliečius teikti paraiškas pilietybei gauti. Bėgant metams, latvių kalbos ir istorijos egzaminai tapo paprastesni, be to, siekiant palengvinti procedūrą, buvo supaprastintas Pilietybės įstatymas. Kai kuriems žmonėms (gaunantiems mažas pajamas, bedarbiams, pensininkams) kelis kartus sumažintas natūralizacijos mokestis, o politinių represijų aukoms ir neįgaliesiems jo mokėti apskritai nereikia. Tačiau Nepiliečių kongresui paprastesnio natūralizacijos proceso nepakanka – jie nori gerokai daugiau. Pirmas žingsnis turėtų būti materialinė kompensacija, kitokia politika etninių rusų atžvilgiu ir mažesni profesiniai suvaržymai. Nežiūrint į tai, dialogas su Latvijos vyriausybe visiškai nutrauktas. Šiai organizacijai dirbantys žmonės netgi įsitikinę, kad ji laukia, kol visi nepiliečiai išmirs.

Nauja viltis – Europos rinkimai

Naujos viltys, kad padėtis pasikeis, dedamos į Europą. „Gali būti, kad po rinkimų Europos Komisijai ir Parlamentui ims vadovauti socialdemokratai ir kairiosios partijos“ – sako Elizabetė Krivcova. Tačiau, kaip pažymi Aleksandras Gaponenko, būdamas nepilietis be politinių teisių, jis įtakos šiems procesams daryti negali.

Straipsnio pabaigoje pateikta laikaskalė, kurioje išsamiau paaiškintos istorinės šio statuso atsiradimo aplinkybės.

Šaltinis: Euroviews 2014

<http://www.euroviews.eu/2014/2014/04/29/aliens-in-their-own-country/>

- Su kokiais pagrindiniais iššūkiais Latvijoje susiduria etniniai rusai?
- Kokią įtaką dabartinei padėčiai šalyje padarė istorija?
- Kaip į šią padėtį reagavo Latvijos vyriausybė?
- Ką galėtų pasiūlyti mokiniai, kad būtų galima išspręsti kai kuriuos iš šių klausimų?